

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ СТРАТЕГІЧНОГО КОНТРОЛІНГУ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ СУБ'ЄКТОМ ГОСПОДАРЮВАННЯ

О.В. Побережець, д.е.н., професор

О.Є. Масленніков, студент

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова, м. Одеса

Ефективне функціонування суб'єктів господарювання залежить від взаємодії відповідних важелів, інструментів, які відповідають принципам системності, структурованості та адаптивності, враховуючи стратегічні цілі та поточні завдання системи управління. Процес удосконалення діючої системи управління суб'єктом господарювання базується на поетапній трансформації та інноватизації, що підвищує рівень ефективності та результативності діяльності підприємства.

Підбір інструментів системи управління повинен базуватися, з одного боку, на класичних засадах та принципах, а з іншого – враховувати вплив факторного середовища та можливі наслідки ризиків та загроз. Серед ефективних інструментів управління можливо виділити саме контролінг, який виконує не тільки функції регулювання процесів, але й внутрішнього контролю, аналізу та інформаційного забезпечення.

Питанням контролінгу в системі управління суб'єктами господарювання присвячені роботи вітчизняних та зарубіжних науковців, а саме: А. Беккера, Ю. Вебера, А. Дайле, К. Друрі, Є. Майєра, Р. Манна, А. Прайснера, Е. Уткіна, С. Фалько, Х. Фольмута, П. Хорвата, Д. Шнайдера, а також Л. Батенко, І. Бланка, М. Бутко, С. Голова, Г. Григор'єва, І. Давидовича, І. Маркіна, В. Оліфірова, С. Петренко, Й. Петровича, М. Пушкаря, Н. Селіванової, І. Стефанюка, І. Цигилика, М. Чумаченко.

Сучасні тенденції підтверджують, що стратегічний контролінг виступає як міжфункціональний елемент забезпечення раціональної системи управління. Зазначимо, що побудова системи стратегічного контролінгу надає можливість використання сучасних методик, що значно підвищує ефективність вирішення поставлених завдань.

Аналіз досліджень визначає, що виокремлення принципів, методів, функцій та завдань стратегічного контролінгу, а також певних суб'єктів та об'єктів надає можливість побудувати раціональну підсистему, яка є складовою загальної системи управління суб'єктом господарювання.

Зауважимо, що функціонування та взаємозв'язок елементів стратегічного контролінгу з урахуванням ендогенних та екзогенних факторів здійснюється на основі впровадження системного підходу з використанням інтегральних прийомів та методів.

На думку науковців, контролінг забезпечує методичну та інструментальну базу для підтримки основних функцій менеджменту: планування, контролю, обліку і аналізу, а також оцінки ситуації для ухвалення управлінських рішень. У свою чергу, контролінг інтегрує в єдину систему сегменти обліку, планування, контролю, аналізу, моніторингу і інформаційного забезпечення. Крім того, метою стратегічного контролінгу є забезпечення виживання підприємства і відстеження руху підприємства до наміченої стратегічної мети розвитку [1].

Процес дотримання принципів узгодженості цілей, розвитку суб'єктів та об'єктів, застосування синергетичного ефекту впроваджується під час функціонування системи стратегічного контролінгу на всіх рівнях управління.

Серед основних завдань стратегічного контролінгу в системі управління суб'єктом господарювання доцільно виділити наступні:

- побудова інформаційно-аналітичного фундаменту для прийняття відповідних стратегічних рішень, які характеризуються певним рівнем ефективності;
- визначення перспективних планів економічного розвитку суб'єкта господарювання з урахуванням розробленої стратегії;
- виявлення та зниження негативного впливу ендогенного та екзогенного середовища;
- формування альтернативних стратегій щодо системи управління суб'єктом господарювання в умовах трансформації процесів та тотальної цифровізації;
- системний моніторинг виробничих та невиробничих процесів суб'єкта господарювання, враховуючи національні та міжнародні тенденції розвитку;
- перманентна діагностика та оцінка рівня результативності управлінських рішень, які впливають на фінансово-господарську діяльність підприємства.

На думку деяких авторів, контролінг відповідає за діагностування фактичного техніко--економічного і фінансового стану, порівняння його з прогнозованим, виявлення тенденцій і закономірностей розвитку економіки суб'єктів господарювання відповідно до головної мети, попередження негативного впливу внутрішніх та зовнішніх факторів на фінансові результати і положення на ринку в умовах глобалізації [2].

Підкреслимо, що стратегічний контролінг забезпечує синтез базових функцій обліку, контролю та системного аналізу, що є необхідним етапом в процесі управління суб'єктом господарювання з метою координації дій посадових осіб.

На основі дослідження наукових підходів треба визначити, що впровадження системного підходу є важливою та необхідною умовою регулювання сучасних фінансово-економічних, соціальних, інноваційно-інвестиційних та екологічних процесів.

При цьому загальна система стратегічного контролінгу суб'єкта господарювання розглядається як взаємозв'язок сегментів, які характеризуються певною інтегрованістю та симбіозом властивостей і параметрів.

Стратегічний контролінг надає можливість своєчасного виявлення ризиків фінансово-господарській діяльності та зменшення негативних наслідків. Наявність певних внутрішніх та зовнішніх ризиків знижує результативність та ефективність системи управління, що пов'язано перш за все із непрогнозованим впливом окремого параметру або чинника.

Крім цього, система контролінгу повинна бути адаптована до специфічних факторів суб'єкта господарювання, зокрема: оточуюче середовище (вимоги законодавства, політика, ринки постачання та збуту тощо) та внутрішнє середовище (виробнича програма, технологія виробництва продукту, розмір та організація підприємства, стиль управління [2].

Система стратегічного контролінгу включає обов'язкові сегменти, а саме: принципи, які визначають норми та правила поведінки суб'єктів системи управління. До базових та спеціальних принципів можливо віднести наступні:

- принцип оптимальної координації функцій суб'єктів стратегічного контролінгу суб'єкта господарювання, що уможливує та посилює спільну реалізацію управлінських заходів;

– принцип приватної за реалізацію дій та управлінських рішень, що підвищує їх ефективність;

– принцип стратегічності та перспективності висвітлює можливість розвитку системи стратегічного контролінгу з урахуванням впливу факторного середовища;

– принцип динамічної послідовності дій суб'єктів з визначенням схеми проведення та реалізації процесів та отримання результатів.

На думку деяких науковців, під цифровими трансформаціями, які є трендом сучасності, слід розуміти докорінне перетворення ділової та організаційної діяльності, процесів, компетенцій і моделей для забезпечення змін та можливості поєднання цифрових технологій і їх стратегічного (пріоритетного) прискорення в суспільстві з урахуванням поточного стану й майбутнього розвитку [3].

Таким чином, система стратегічного контролінгу представляє собою взаємопов'язану сукупність елементів, а саме: мети, принципів, функцій, завдань, а також суб'єктів, об'єктів та методів з впровадженням прийомів та інструментів ефективного застосування.

Впровадження стратегічного контролінгу в систему управління суб'єктом господарювання надає можливість сформулювати оптимальне інформаційно-аналітичне забезпечення для прийняття ефективних управлінських рішень за умови детальної діагностики соціально-економічних, фінансових та інноваційно-інвестиційних процесів.

Література:

1. Оніщенко М. Л., Дутченко О. О., Котюк Р. В. Теоретичні аспекти контролінгу в системі управління підприємством [Електронний ресурс] : Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка. - 2020. - № 4. - С. 15–20. - Режим доступу до журн.: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/81712/1/Onish%20henko_controlling.pdf.

2. Бердар М.М. Контролінг як сучасна концепція управління промисловим підприємством [Електронний ресурс] : Економіка та держава. - 2016. - № 11. - Режим доступу до журн.: http://www.economy.in.ua/pdf/11_2016/10.pdf

3. Куйбіда В.С., Карпенко О.В., Наместнік В.В. Цифрове врядування в Україні: базові дефініції понятійно-категоріального апарату [Електронний ресурс] : Вісник НАДУ при Президентіві України Серія «Державне управління» № 1. - 2018. - Режим доступу до журн.: <http://visnyk.academy.gov.ua/pages/dop/77/files/07ad5d26-4de5-410e-af1f-5b7143c7d69c.pdf>